

Agata Domachowska

Macedonia Północna: przesunięcie terminu wyborów w cieniu koronawirusa

17 marca na spotkaniu prezydenta z przedstawicielami partii politycznych w Macedonii Północnej postanowiono o przesunięciu terminu wyborów parlamentarnych. Decyzja ta stanowi odpowiedź na kryzysową sytuację w państwie, zmagającym się ze skutkami pandemii koronawirusa. Obecnie wyzwaniem dla rządu pozostaje poradzenie sobie ze wzrostem liczby osób zakażonych oraz negatywnymi skutkami dla gospodarki.

Przedterminowe wybory parlamentarne w Macedonii Północnej zostały zaplanowane na 12.04.2020 r. Zgodnie z kalendarzem wyborczym, kolejne wybory powinny zostać zorganizowane jesienią 2020 r. Decyzję o przyspieszeniu wyborów podjął w październiku 2019 r. premier Zoran Zaev w odpowiedzi na brak zgody Rady Europejskiej na rozpoczęcie negocjacji z Macedonią Północną. Kwestia integracji europejskiej stanowiła bowiem kluczowy punkt prowadzonej przez niego polityki (zob. „Komentarze IEŚ”, nr 98).

Do Państwowej Komisji Wyborczej zostały już dostarczone listy kandydatów koalicji wyborczych oraz partii politycznych. Po raz pierwszy w historii państwa, koalicję utworzyły ugrupowanie macedońskie (SDSM) i albańskie (Ruch Besa), starając się złamać w ten sposób etniczne granice, dzielące Macedończyków i Albańczyków. Spotkało się to jednak z ostrą krytyką obecnie największej albańskiej partii politycznej, jaką jest Demokratyczny Związek na rzecz Integracji (DUI), która w ciągu 18 ostatnich lat swojego istnienia, aż przez 16 lat współtworzyła rząd z macedońskimi partiami politycznymi (z VMRO-DPMNE oraz SDSM). Ali Ahmeti, lider DUI, ocenił, że Ruch Besa zdradził interesy Albańczyków żyjących w Macedonii Północnej. Warto również dodać, że koalicję wyborczą udało się utworzyć ruchowi sprzeciwiającemu się zawartej przez rząd Zorana Zaeva umowy z Grecją, na mocy której m.in. doszło do zmiany nazwy państwa. Koalicja ta nosi nazwę „Nigdy Północna, Zawsze Macedonia” – hasło pojawiające się w czasie protestów antyrządowych, a także wykorzystywane przez macedońskich kibiców.

Macedonia Północna a koronawirus. Macedoński rząd stara się walczyć z rozprzestrzenianiem się koronawirusa od końca lutego 2020 r., kiedy to odnotowano pierwszy przypadek zachorowania. Podjął on decyzję o zamknięciu szkół i innych placówek edukacyjnych, części sklepów, kin, restauracji czy barów, a następnie wprowadził zakaz organizacji zgromadzeń publicznych. Co więcej, w Macedonii Północnej wprowadzono stan wyjątkowy na obszarze dwóch gmin: Debar i Centar Župa (zachodnia część państwa). Następnie zamknięto również granice oraz lotniska. Ostatecznie (18.03) prezydent ogłosił wprowadzenie stanu wyjątkowego na okres 30 dni, z możliwością jego przedłużenia. Ma on zostać zatwierdzony przez parlament, jeśli dojdzie do jego zebrania. Należy przypomnieć, że w lutym parlament został rozwiązany.

Macedoński Bank Centralny informuje z kolei o rosnącym ryzyku dla gospodarki związanym z rozprzestrzenianiem się koronawirusa. Macedońskie izby handlowe już zwróciły się do rządu z prośbą o przygotowanie środków pomocowych dla firm dotkniętych wybuchem pandemii koronawirusa. Firmy z branży turystycznej i hotelarskiej apelują do władz o tymczasowe zwolnienie z płacenia podatków od wynagrodzeń ich pracowników. Niektóre agencje już odnotowały ponad 80-procentowy spadek rezerwacji. W najbliższych dniach spodziewane jest ogłoszenie przez rząd pakietu propozycji zmian, mających na celu pomoc podmiotom gospodarczym w tej kryzysowej sytuacji.

Decyzja o przesunięciu terminu wyborów. Na początku kryzysu liderzy ugrupowań politycznych, szanując wprowadzone przez rząd restrykcje, od razu zapowiedzieli prowadzenie kampanii wyborczej za pośrednictwem przede wszystkim Internetu oraz mediów społecznościowych, a także nieorganizowanie wieców wyborczych. Wraz z pogłębiającym się kryzysem i wzrostem liczby zarażonych koronawirusem poszczególni politycy coraz bardziej zdecydowanie opowiadali się za przełożeniem daty wyborów. Taką propozycję przedstawiła zarówno rządowi, jak i parlamentowi Państwowa Komisja Wyborcza. Poparcie dla tej propozycji wyraził prezydent Stevo

Pendarovski, który najpierw zwołał posiedzenie Rady Narodowej (16.03.2020), a następnego dnia spotkanie z przedstawicielami partii parlamentarnych. Wzięli w nim zatem udział: Zoran Zaev, Hristijan Mickoski, Bujar Osmani i Izet Mexhiti (DUI), Zijadin Sela (Sojusz dla Albańczyków), Afrim Gashi (Alternatywa), Bilall Kasami (Ruch Besa), Orhan Ibraimi i Frimzim Dauti (PDSH), a także przewodniczący parlamentu – Talat Xhaferi, oraz premier – Oliver Spasovski. Wszyscy jednogłośnie poparli propozycję przełożenia daty wyborów. Jednocześnie uznali za niezbędne powołanie zespołu ekspertów, który odpowiedzialny będzie za znalezienie podstawy prawnej do odroczenia w czasie przedterminowych wyborów.

Na pewnego rodzaju problemy prawne związane z pomysłem przesunięcia terminu wyborów zwracał uwagę już wcześniej przewodniczący parlamentu, Talat Xhaferi. Wyraził on swą niepewność co do tego, w jaki sposób, nie łamiąc konstytucji, przełożyć datę wyborów w sytuacji, gdy parlament został już rozwiązany. T. Xhaferi uznał, że tego rodzaju działanie może być wątpliwe pod względem prawnym.

Warto dodać, że spotkanie z prezydentem szybciej opuścili politycy PDSH, uznając, że albańskie partie polityczne stanowią jedynie jego „dekorację”, a decyzja dotycząca wyborów została już wcześniej podjęta przez dwa główne macedońskie ugrupowania polityczne – SDSM i VMRO-DPMNE. Należy jednak uznać, że tego rodzaju manifestacja miała na celu zwiększenie poparcia wśród albańskiego elektoratu, poprzez odwołanie się do wciąż żywego konfliktu „Albańczycy vs. Macedończycy”. Tym bardziej, że albańskim partiom nie udało się zjednoczyć przed wyborami. W rezultacie będą one konkurować ze sobą o głosy Albańczyków. Zdobycie jak największego poparcia jest kluczowe, aby następnie móc współtworzyć przyszły rząd w Macedonii Północnej – niezależnie od tego, czy zwycięstwo w wyborach odniesie VMRO-DPMNE, czy socjaliści.

Wnioski. Podjęcie decyzji o przesunięciu terminu wyborów parlamentarnych należy ocenić pozytywnie. Obecnie najważniejszym wyzwaniem, przed którym stoi rząd macedoński, jest walka z koronawirusem. Przeprowadzenie przedterminowych wyborów parlamentarnych w obliczu niebezpieczeństwa pandemii koronawirusa stanowiłoby wyzwanie dla samego przebiegu procesu wyborczego: zebrania dostatecznej liczby osób zasiadających w komisjach wyborczych czy też umożliwienia oddania głosu osobom izolowanym lub przebywającym na kwarantannie. W takim przypadku państwo musiałoby np. zapewnić specjalną eskortę osób zarażonych do lokali wyborczych. Wiązałoby się to również z wprowadzeniem dodatkowych zabezpieczeń w lokalach wyborczych, w celu zapobiegania potencjalnym kolejnym zarażeniom. Należałoby także założyć znacząco niższą frekwencję, jeśli wybory miałyby odbyć się w zaplanowanym wcześniej terminie.

Opinia publiczna wraz z pogłębianiem się kryzysu związanego z koronawirusem stawała się coraz bardziej przekonana do opcji zakładającej przesunięcie terminu wyborów parlamentarnych. Zaczęto obawiać się, że państwu nie uda się zapewnić wystarczających środków bezpieczeństwa w dniu wyborów. Jednocześnie tematy typowo kampanijne dotyczące m.in. programów politycznych partii, przyszłości Macedonii Północnej, integracji europejskiej, członkostwa w NATO, oceny poprzedniego rządu, afer korupcyjnych, zeszyły obecnie na dalszy plan. Najważniejszym tematem budzącym zainteresowanie społeczeństwa pozostaje koronawirus.

Część macedońskich ekspertów zastanawia się jednak nad kwestiami proceduralnymi i prawnymi związanymi z przesunięciem terminu wyborów, tj. ważność mandatów parlamentarnych w sytuacji, gdy parlament został rozwiązany, czy też dalsze funkcjonowanie rządu technicznego. Kwestie te muszą zostać rozstrzygnięte przed podjęciem ostatecznej decyzji dotyczącej nowego terminu wyborów. Należy jednak zauważyć, że nie jest to pierwszy raz, kiedy w Macedonii przesuwano datę przeprowadzenia wyborów parlamentarnych. Miało to miejsce już dwukrotnie w 2016 r. Wybory zaplanowane wówczas na 24.04.2016 r. zostały przesunięte na czerwiec, a ostatecznie odbyły się 11.12.2016 r.